بررسی توان رقابتی شرکت‌های پالایش نفت از طریق اندازه‌گیری شاخص‌های ضریب حمایت- مطالعه موردی شرکت پالایش نفت اصفهان

ناصر چاووشی
دانش آموخته کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان خوراسگان Chawoshi54@gmail.com

سعید دائی کریم زاده[1]
دانشیار، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، Saeedkarimzade@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۹/۱۶ تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۲/۱۶

چکیده

ایران با پشت سر گذاشتن فشار تحریم‌های اقتصادی و اجرای برجام، فرصتی جهت حضور فعال در عرصه اقتصاد جهانی کسب نموده است. البته شرط موفقیت در استفاده از این فرصت، برخورداری از صنایع دارای مزیت و توان اقتصادی در برابر رقبا می‌باشد. در این راستا بررسی و ارزیابی توان رقابتی صنایع مادر جهت تدوین و اجرای سیاست‌های کلان از جمله سیاست‌های حمایتی، امری لازم و ضروری است. صنعت نفت ایران و شرکت‌های تحت پوشش آن به دلیل اهمیت نفت در تأمین انرژی سایر صنایع و سهم بالای آن در اقتصاد ملی، یکی از صنایع مادر محسوب می‌گردد که نیازمند توجه و حمایت لازم از سوی مسئولین می‌باشد. در این مطالعه که یک تحقیق تحلیلی- توصیفی است، بر اساس صورت‌های مالی منتهی به سی ام اسفند۱۳۹۱، جهت بررسی توان رقابتی شرکت پالایش نفت اصفهان، شاخص‌های ضریب حمایتی شامل ضریب حمایت اسمی محصول، ضریب حمایت اسمی نهاده و ضریب حمایت مؤثر سه فرآورده منتخب شامل بنزین، نفت سفید و نفت گاز اندازه‌گیری گردیده است. نتایج نشان می‌دهد که با وجود حمایت از نهاده‌های تولید شامل نفت‌خام و انرژی از طریق تخفیف و اختصاص یارانه، به دلیل اعمال سیاست‌های محدود کننده اقتصادی از این محصولات حمایت نگردیده و هزینه‌های پنهان از جمله مالیات غیر مستقیم بر شرکت تحمیل و موجب ضرر و زیان شرکت گردیده است که استمرار این وضعیت موجب آسیب بر توان رقابتی صنعت نفت در دوره جاری خواهد شد.

طبقه بندی JEL : F40, Z14

---

۱. نویسنده مسئول

۱- مقدمه

رشد و توسعه کشورها، وابسته به اقتصادی قدرتمند و برخوردار از صنایعی با توان رقابتی بالا در عرصه جهانی می‌باشد. در سال‌های اخیر، اعمال تحریم‌های اقتصادی هوشمند و فراگیر علیه جمهوری اسلامی ایران به بهانه فعالیت‌های هسته‌ای شرایط نامطلوبی را برای بنگاه‌های اقتصادی کشور ایجاد نموده است. با توجه به توافق هسته‌ای سال ۱۳۹۵و متعاقب آن لغو تحریم‌ها، ضرورت توجه به حفظ توان اقتصادی و رقابتی شرکت های تولیدی و به طور ویژه صنایع مادر و از جمله صنعت نفت کشور از طریق اعمال سیاست‌های حمایتی از اهمیت بالایی برخوردار است.

در عمل دو نگرش در زمینه نحوه مواجهه با شرایط پس از لغو تحریم‌ها که امکان ارتباط و تبادلات اقتصادی ایران با دنیا را فراهم نموده است، وجود دارد. نگرش اول آن است که باید به سوی آزادسازی اقتصادی گام برداشت و از طریق تولید و کسب مزیت رقابتی در صنایع و واحدهای اقتصادی، جایگاه مناسبی در عرصه جهانی برای کشور ایجاد نمود. نگرش دوم آن است که با احتیاط با جهان خارج ارتباط برقرار نمود و قبل از برداشتن همه‌ی موانع تجاری، با پیگیری و برنامه‌ریزی سیاست‌های حمایتی به افزایش و توانمند نمودن مزیت بالقوه و زیرساخت های اقتصادی پرداخت. به بیان دیگر آزادسازی یا حمایت‌گری دو استراتژی مهم در توسعه صادرات و جایگزینی واردات کشور است. عامل مهم در انتخاب یکی از این دو استراتژی، شرایط و موقعیت اقتصادی و سیاسی کشور می‌باشد. البته باید توجه داشت که سیاست‌های حمایتی در صورت انتخاب، باید به میزان و نحوی صورت گیرد که باعث وابستگی واحدهای تولیدی در بلندمدت و از بین رفتن توان رقابتی آنها، مخصوصا در شرایطی که ایران درآستانه پیوستن به سازمان تجارت جهانی قراردارد، نگردد.

اعمال سیاست های حمایتی از طرفی جهت تقویت و حفظ صنایع کشور ضروری می‌باشد و از طرف دیگر اجرای بلندمدت و غیر کارشناسانه آن موجب وابسته شدن بخش‌های اقتصادی به حمایت‌های دولتی و از بین رفتن توان رقابتی آن‌ها در برابر رقبا و در عرصه جهانی می‌گردد.

صنعت نفت از مؤثرترین و بزرگ‌ترین صنایع در جهان و ایران محسوب می‌گردد. نفت علاوه بر این‌که منبع عمده تأمین انرژی در دنیای امروز است، نقش مهمی نیز در

تعیین میزان قدرت ملی و اعتبار بین‌المللی کشورهای مختلف ایفا می‌کند. بخش نفت در اقتصاد ایران سال‌های زیادی است که عمده درآمد ملی کشور را تأمین کرده و در واقع این بخش، نقش مسلط را ایفا می‌کند. هر چند مسئولان کشور از سال‌های گذشته همواره بر کاهش سهم درآمدهای نفتی در اقتصاد ملی تأکید داشته‌اند، ولی در عمل تا تحقق این هدف فاصله زیادی وجود دارد، به‌گونه‌ای که در لایحه بودجه ۱۳۹۵، سهم درآمدهای نفتی، ۲۵ درصد از کل در آمدها را شامل می‌شد. لذا باوجود راهبردها و سیاست‌های دولت در توجه به سایر بخش‌های اقتصادی نظیر صنعت، معدن، کشاورزی و انرژی‌های نو و تجدیدپذیر، همچنان صنعت نفت از اولویت و جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد ملی و تأمین انرژی کشور برخوردار بوده و توجه و حمایت از آن نیز دارای اهمیت خاص می‌باشد، به گونه‌ای که عدم توجه به این صنعت می‌تواند، منجر به از بین رفتن توان و قدرت اقتصادی آن گردیده و کشور را در دوره اخیر و حداقل در مقطعی که همچنان اقتصاد ملی وابسته و متکی به نفت می‌باشد، با چالش مواجه نماید.

شرکت پالایش نفت اصفهان، یکی از شرکت‌های وابسته به وزارت نفت است که در زمینه پالایش نفت‌خام و تولید فرآورده‌های نفتی فعالیت می‌نماید و در حال حاضر حدود ۲۳ درصد از فرآورده‌های نفتی مورد نیاز کشور را تولید می‌نماید که از اهمیت بالایی در صنعت نفت کشور برخوردار است (پایگاه اطلاع رسانی شرکت پالایش نفت اصفهان[1]) و بررسی علمی و همه جانبه حمایت‌های صورت گرفته از این شرکت و تعیین میزان اثر بخشی آنها با توجه به شرایط کشور و جهان، لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

جهت تعیین میزان و نحوه حمایت دولت از صنایع و تولیدات داخلی، از شاخص های مختلفی استفاده می‌شود که یکی از آن‌ها، شاخص‌های ضریب حمایتی می‌باشد. هدف از انجام این تحقیق، اندازه‌گیری و تحلیل شاخص‌های ضریب حمایتی محصولات منتخب شرکت پالایش نفت اصفهان می‌باشد.

1 .www. eorc.ir

۲- مبانی نظری

اصولا واژه حمایت به مجموعه اقدامات و تدابیر ویژه دولت‌ها به منظور کمک به فعالیت‌های تولیدی داخلی در برابر رقابت‌های خارجی اطلاق می‌گردد (همتی و عبدلی قاضی جهانی، ۱۳۸۲: ۱۲۰).

هر چند مبانی نظری حمایت مؤثر و ساختار حمایتی اولین بار توسط کوردن[1](۱۹۷۱) در کتاب تئوری حمایت مطرح گردیده (زمانیان و عبدی،۱۳۹۴: ۳۴)، اما سابقه طرح و استفاده از سیاست‌های حمایتی به قبل از جنگ جهانی باز می‌گردد. درآن زمان وحدت رویه‌ای دراین زمینه وجود نداشت و نظریات متفاوتی درخصوص این سیاست‌ها ارائه می‌شد، اما رویکرد غالب به سمت تجارت آزاد بود. بعد از جنگ جهانی اعمال سیاست‌های حمایتی توسط دولت‌های غربی تشدید شد. در ادامه در دهه۱۹۵۰کشورهای توسعه یافته به سمت تجارت آزاد و کشورهای درحال توسعه به سیاست‌های حمایتی روی آوردند. از ابتدای دهه۱۹۷۰کشورهای توسعه یافته مجددا به سیاست های حمایتی جدید متمایل شدند، ولی کشورهای در حال توسعه گرایش شدید به تجارت آزاد پیدا کردند. تا اینکه درسال ۱۹۹۵به دنبال موفقیت مذاکرات دور اروگوئه، سازمان تجارت جهانی تشکیل گردید. این سازمان به دنبال آزاد سازی تجارت است، .ولی هم چنان کشورهای مختلف بسته به موقعیت اقتصادی- سیاسی و یا نگرش خود به اقتصاد، از سیاست های حمایتی استفاده می‌نمایند (عبدلی قاضی جهانی،۱۳۸۱) به نحوی که مداخله در تولید محصولات و بازار آن‌ها در تمامی کشورهای دنیا به رویه‌ای عادی تبدیل شده است. این مداخله گاهی اوقات شکل حمایتی و گاهی شکل غیرحمایتی (مالیاتی) به خود می‌گیرد (خالدی و طوسی،۱۳۹۱: ۱۷۰).

به طور کلی اعمال سیاست‌های حمایتی توسط کشورها به دلایل اقتصادی (بهبود رابطه مبادله[2]، بالا بردن سطح اشتغال و تولید، بهبود تراز پرداخت‌های کشور، موارد ضد دامپینگ، حمایت از صنایع نوزاد) و دلایل غیر اقتصادی (دفاع ملی، سیاسی و اجتماعی) صورت می‌گیرد (عبدلی قاضی جهانی،۱۳۸۱).

انواع ابزارهای حمایتی را می‌توان در جدول ۱ نشان داد.

---

1. Corden
2. Proving the rate of trade

جدول ۱- انواع ابزارهای حمایتی

ابزارهای حمایتی	الف- ابزارهای قیمتی	سیاست‌های تعرفه‌ای	۱- تعرفه‌ها
			۲- شبه تعرفه‌ها
		۲- سیاست‌های ارزی	
		۳- یارانه‌های تولیدی	
	ب- ابزارهای غیرقیمتی	۱- پروانه واردات	
		۲- سهمیه بندی	
		۳- ممنوعیت واردات	
		۴- موانع اداری و فنی	

منبع: عبدلی قاضی جهانی (۱۳۸۱)

۳- پیشینه تحقیق

همتی و عبدلی قاضی جهانی (۱۳۸۲) در تحقیق خود به برآورد نرخ مؤثر حمایت محصولات تولیدی شرکت موتوژن پرداختند. دراین تحقیق برای برآورد نرخ حمایت مؤثر، ازضرایب داده - ستانده تجارت آزاد استفاده شده است. نرخ حمایت مؤثر براساس دو روش مشاهدات تعرفه‌ای و مشاهدات قیمتی برآورد گردیده است. نتایج نشان می‌دهد که موتور کولر تیپ 90L2A، دارای نرخ مؤثر حمایتی بالایی بوده و باکارایی کمتری تولید می‌شود و تیپ ۳/۴ کولری، بالاترین ارزبری را دارند.

واعظی و یزدانی (۱۳۸۷) در تحقیق خود به بررسی وضعیت موجود حمایت مالی دولت از بخش کشاورزی و ارائه راهکارهای مناسب به منظور بهینه سازی حمایت‌های مالی دولت از این بخش در ایران پرداختند. سیاست‌های حمایتی دولت از بخش کشاورزی در این تحقیق با استفاده از شاخص‌های سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه شامل برآورد حمایت از تولید کننده، حمایت از مصرف کننده، حمایت از خدمات عمومی کشاورزی و حمایت از بخش کشاورزی طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۸۰ محاسبه شده و ضرایب حمایتی اسمی و حمایت کمکی اسمی نیز اندازه‌گیری شده‌اند. نتایج نشان داد که درصد حمایت از تولیدکنندگان دربین محصولات منتخب متفاوت بوده و تفاوت آشکاری بین حمایت از تولیدکنندگان کالاهای صادراتی و وارداتی وجود دارد.

نصراللهی و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیق خود به ارزیابی بنگاه‌های اقتصادی کشور با رویکرد عضویت درسازمان تجارت جهانی، به تحلیل ضرایب حمایتی همراه با تعیین مزیت نسبی و مزیت رقابتی پرداختند. این تحقیق به‌صورت موردی درکارخانه لوله‌سازی اهواز صورت گرفت. به‌منظور بررسی تبعات ورود ایران به سازمان تجارت جهانی از روش‌ها و شاخص‌های متعددی از جمله ضرایب حمایتی استفاده شده و تبعات ناشی از ورود ایران به سازمان تجارت جهانی بر کارخانه‌های تولید و کارخانه‌های پوشش بررسی شده است. براساس نتایج میزان حمایت ازبخش کارخانه‌های پوشش چه به شکل اسمی و چه مؤثر کمتر از حمایت اسمی و مؤثر درکارخانه‌های تولید لوله است.

خالدی و طوسی (۱۳۹۱) با استفاده از ماتریس تحلیل سیاستی[1]، شاخص‌های حمایتی را برای تولید دانه‌های روغنی استان کرمانشاه در سال زراعی ۸۷ -۱۳۸۶ محاسبه کرده و نشان دادند حمایت بالایی از محصول کلزا در استان انجام می‌شود. اگرچه برحسب شاخص هزینه منابع داخلی، تولید این محصول توجیهی ندارد، اما اتخاذ سیاست‌های ارزی و تجاری سازگار می‌تواند این حمایت را مؤثر و محصول را دارای مزیت کند. آفتابگردان نیز دارای مزیت بالا و از نظر تخصیص منابع توجیه اقتصادی دارد.

جماعتی گشتی و کاظم نژاد (۱۳۹۳) به بررسی اثرات سیاست‌های حمایتی دولت بر عرضه داخلی برنج درکشور طی دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۷۲پرداختند. محققان برای این منظور میزان تأثیر سیاست‌های حمایتی تعرفه واردات و قیمت خرید تضمینی بر عرضه داخلی برنج را با استفاده از یک مدل لگاریتمی مورد بررسی قرار داده و نشان دادند که سیاست اعلام قیمت تضمینی، بر عرضه داخلی برنج با وقفه‌ای یکساله اثر مثبت داشته است. همچنین نرخ تعرفه واردات، اثر منفی بر عرضه داخلی برنج داشته است.

زمانیان و عبدی (۱۳۹۴) به برآورد میزان حمایت از صنعت فولاد کشور در فاصله زمانی ۱۳۹۰تا ۱۳۹۳ از طریق محاسبه مزیت نسبی و شاخص‌های حمایتی با استفاده از ماتریس تحلیل سیاستی پرداختند. بر اساس یافته‌های این تحقیق برمبنای شاخص حمایت اسمی محصول، تمام محصولات فولاد مبارکه (به غیر از تختال در سال ۱۳۹۰)، فولاد خوزستان (به غیر از تختال در سال ۱۳۹۳) و همچنین تمام محصولات ذوب آهن

1. PAM

در چهار سال حمایت شده‌اند. شاخص حمایت اسمی از نهاده نشان می‌دهد هیچ حمایتی از نهاده‌های قابل تجارت مورد استفاده در تولید محصولات هر سه شرکت انجام نشده و هر سه شرکت تعرفه پرداخت کرده‌اند. شاخص حمایت مؤثر بیان می‌دارد محصول کلاف ذوب آهن و پوششدار فولاد مبارکه در سال ۱۳۹۰، تمام محصولات ذوب آهن و فولاد مبارکه در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ (به غیر ازکلاف و میلگرد در سال ۱۳۹۱) حمایت شده‌اند. همچنین، حمایت مؤثری از تمام محصولات فولاد خوزستان در چهار سال (به غیر از تختال در سال ۱۳۹۳) صورت گرفته است.

نارویی و مهرابی بشرآبادی (۱۳۹۴) اثر سیاست‌های حمایتی دولت بر بهره‌وری بخش کشاورزی در ایران را طی دوره ۱۳۸۹-۱۳۶۰ مورد بررسی قرار داده و با سنجش شاخص‌های مربوطه و تجزیه و تحلیل آن به این نتیجه رسیدند که سیاست‌های حمایتی دولت در بخش‌های مختلف کشاورزی شامل زراعت و باغبانی، دامپروری، شیلات و جنگلداری اثر مثبت و معناداری بر بهره‌وری کل عوامل تولید بخش کشاورزی داشته است.

سینی و شاه نباتی (۱۳۹۴) به بررسی و ارزیابی آثار توزیعی سیاست‌های حمایتی دولت از تولیدکنندگان گندم در استان‌های ایران در سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۶۸ (برنامه‌های توسعه اول تا پنجم) پرداخته‌اند. ایشان برای این منظور از معیارهای برآورد حمایت‌های بودجه‌ای، حمایت از قیمت بازاری و حمایت کل از تولیدکنندگان گندم در هر یک از استان‌های ایران برای تعیین میزان منافعی که در پی اجرای سیاست‌های حمایتی دولت نصیب تولیدکنندگان گندم گردیده، استفاده نموده‌اند. نتایج پژوهش نشان داده است که میانگین اثر مستقیم و اثرکل حمایت کل از تولیدکنندگان گندم در برنامه‌های اول و دوم توسعه در تمام استان‌های کشور منفی بوده و سهم حمایت‌های قیمتی در حمایت کل از تولیدکنندگان گندم بیشتر از حمایت‌های بودجه‌ای بوده است. در برنامه‌های سوم و چهارم بیشترین میزان حمایت از گندم‌کاران (اثر مستقیم) در استان کرمان (منطقه جیرفت) بوده است. همچنین در برنامه پنجم بیشترین میانگین حمایت از تولیدکنندگان، استان ایلام بوده است.

فنگ و بغین[1] (۲۰۰۰) در مطالعه‌ای به بررسی مزیت نسبی بخش کشاورزی چین پرداخته‌اند. آنها با استفاده از ماتریس تحلیل سیاست، مزیت نسبی را محاسبه کرده و ضمن تعیین و اندازه‌گیری ضرایب حمایتی تولیدات کشاورزی چین به بررسی رابطه آنها با هم پرداختند. براساس نتایج بررسی‌ها نشان داد که یک رابطه مستقیم میان حمایت دولت و عدم مزیت نسبی وجود دارد.

موهانتی و همکاران[2] (۲۰۰۲) برای بررسی کیفیت تولید کتان در پنج ایالت بزرگ تولید کننده در هند از روش ماتریس تحلیل سیاست استفاده کردند. نتایج نشان داد که کتان در دومین ایالت بزرگ تولید کننده کشور، باکیفیت تولید نشده و اگر دخالت‌ها و حمایت‌های دولت در این ایالت نبود، این احتمال وجود داشت که کشت وکار از کتان به محصولات کشاورزی پر منفعت‌تری مثل نیشکر و بادام زمینی، تغییر یابد.

وی مارکس (۲۰۱۱) به محاسبه نرخ مؤثر حمایت برای بخش کالاهای قابل مبادله پرداخته و سپس، محاسبات را با مواردی مقایسه می‌کند که در سایر مطالعات آسیای جنوب شرقی تخمین زده شده است. نتایج این تحقیق بیان می‌دارد لائوس، کاهش تعرفه‌های واردات تا صفر را برای کشورهای آسه آن (تحت ترتیبات تعرفه ترجیحی مؤثر مشترک[3]) تا سال ۲۰۱۵، برنامه‌ریزی کرده و از طریق مشارکت بیشتر در موافقتنامه‌های تجاری منطقه‌ای، به سمت تجارت آزاد حرکت خواهد کرد.

علی و خان (۲۰۱۲) با توجه به رویکرد ماتریس تحلیل سیاستی به محاسبه میزان دخالت دولت در بخش نیشکر پاکستان پرداختند. تجزیه و تحلیل ضریب حمایت مؤثر و ضریب حمایت اسمی از محصول تحت سیاست جایگزینی واردات نشان داد که تولیدکنندگان نیشکر در تمام مناطق تولیدی هم در بازار نهاده و هم در بازار محصول در سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۰۴ مالیات پرداخته‌اند درحالی که تحت سیاست توسعه صادرات، در هر دو سال از یک حمایت مثبت برخوردار بوده‌اند. همچنین، مجموعه سیاست‌های کشاورزی فعلی با مزیت نسبی تولید نیشکر برای هر دو سیاست جایگزینی واردات و توسعه صادرات سازگار نیست.

1. Fang and Beghin
2. Mohanty s, Fang C,chaudhary J
3. CEPT

ژانگ و همکارانش در سال ۲۰۱۴ به بررسی سیاست‌های حمایتی و تشویقی استفاده از وسایل نقلیه الکتریکی در کشورهای جهان پرداخته و با دسته‌بندی سیاست‌های حمایتی به سیاست‌های مرتبط با مصرف‌کنندگان و سیاست‌های حمایتی مربوط به تولیدکنندگان، اتخاذ این سیاست‌ها را برای تحقق اهداف تعیین شده در خصوص میزان بهره‌گیری مردم چین از وسایل نقلیه الکترونیکی تجویز نمودند.

کاناکا و چی نادورا (۲۰۱۵) با اندازه‌گیری ضریب حمایت اسمی محصول (NPC) و ضریب حمایت مؤثر (EPC) برای محصول بادام زمینی در هند طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰، به بررسی توان رقابتی این کشور در مقایسه با سایر رقبا شامل چین، آمریکا، آرژانتین، نیکاراگوئه و هلند پرداختند. نتایج تحقیق نشان داده که میزان NPC در سال‌های مختلف بین ۱.۲۱ و ۰.۸ در حال تغییر بوده است که حاکی از تفاوت سیاست‌های حمایتی دولت هند می‌باشد. همچنین مقدار ضریب حمایت مؤثر در کل دوره مورد بررسی کمتر از واحد بوده که به معنای عدم حمایت از تولید این محصول توسط دولت هند بوده است.

جدول ۲- جمع بندی پیشینه تحقیق

محل تحقیق	محقق و سال اجرا	شاخص‌های مورد بررسی	محصول مورد مطالعه	نتایج کلی
داخلی	همتی و عبدلی قاضی جهانی۱۳۸۲	نرخ حمایت مؤثر	موتورهای کولر آبی	بالا بودن نرخ حمایت مؤثر از موتور تیپ 90L2A
	واعظی و یزدانی/ ۱۳۸۷	ضرایب حمایت اسمی و کمکی اسمی	محصولات کشاورزی منتخب	تفاوت میزان حمایت از محصولات منتخب و اختلاف حمایت از تولید کنندگان محصولات صادراتی و وارداتی
	نصراللهی و همکاران/۱۳۹۰	ضرایب حمایتی	لوله سازی اهواز	کمتر بودن حمایت اسمی و مؤثر در کارخانه‌های پوشش نسبت به کارخانه‌های تولیدی
	خالدی و طوسی/۱۳۹۱	شاخص‌های حمایتی	دانه‌های روغنی کرمانشاه	حمایت بالا از محصول کلزا
	جماعتی گشتی و کاظم نژاد/ ۱۳۹۳	تعرفه واردات و قیمت تضمینی	برنج	اثر مثبت قیمت تضمینی و تأثیر منفی تعرفه واردات
	نارویی و محرابی بشرآبادی/۱۳۹۴	شاخص‌های حمایتی	بخش کشاورزی ایران	اثر سیاست‌های حمایتی در کل کشاورزی ایران مثبت بوده است.

محل تحقیق	محقق و سال اجرا	شاخص‌های مورد بررسی	محصول مورد مطالعه	نتایج کلی
	زمانیان و عبدی/۱۳۹۴	شاخص‌های حمایتی	صنعت فولاد کشور	عدم حمایت از نهاده‌ها و حمایت از اکثر محصولات و برخورداری اکثر محصولات از حمایت مؤثر
	سینی و شاه نباتی/۱۳۹۴	حمایت از تولید کنندگان	گندم	برنامه‌های اول و دوم در کل کشور منفی، بیشترین حمایت برنامه‌های سوم و چهارم در کرمان و برنامه پنجم در ایلام بوده است.
خارجی	فنگ و بغین/۲۰۰۰	ضرایب حمایتی	تولیدات کشاورزی چین	وجود رابطه مستقیم میان حمایت دولت و عدم مزیت نسبی
	موهانتی و همکاران/۲۰۰۲	ماتریس تحلیل سیاست	محصول کتان در ۵ ایالت هند	حمایت از تولید کتان و درنتیجه کیفیت و بهره پایین تولید
	وی مارکس/۲۰۱۱	نرخ مؤثر حمایت	کالاهای قابل مبادله آسیای جنوب شرقی	حرکت به سمت تجارت آزاد
	علی و خان/۲۰۱۲	ضریب حمایت مؤثر و ضریب حمایت اسمی	نیشکر پاکستان	عدم حمایت ازمحصول تحت سیاست جایگزینی واردات و حمایت از محصول تحت سیاست توسعه صادرات
	ژانگ و همکاران/۲۰۱۴	حمایت مالی از تولید کنندگان	وسایل نقلیه الکتریکی چین	گسترش تولید و استفاده از وسایل نقلیه الکتریکی نیازمند حمایت‌های مالی دولت می‌باشد.
	کاناکا و چی نادورا /۲۰۱۵	ضریب حمایت اسمی محصول و ضریب حمایت مؤثر	بادام زمینی هند	عدم حمایت از تولید محصول بادام زمینی

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به پیشینه فوق که در قالب جدول (۲) جمع‌بندی گردیده ، مشخص می‌شود که تاکنون هیچ فعالیت پژوهشی جهت تعیین و اندازه‌گیری میزان سیاست‌های حمایتی دولت از صنعت نفت و نحوه اثـر آن انجـام نگردیـده و تحقیـق حاضـر بـرای اولـین بـار شاخص‌های ضرایب حمایتی را به طور موردی در شرکت پالایش نفت اصـفهان بررسـی نموده است.

۴- معرفی شاخص‌های ضریب حمایتی

یکی از شاخص‌هـای تعیـین جهـت‌گیـری سیاسـت‌هـای اقتصـادی و میـزان تـأثیر سیاست‌های حمایتی، شاخص‌های ضریب حمایتی مـی‌باشـد. ضـرایب حمـایتی میـزان حمایت صورت گرفته از محصولات و نهاده‌های مورد استفاده واحد تولیدی مورد نظـر را نشان می‌دهند. سه شاخص مورد استفاده برای برآورد میزان حمایت عبارتند از: ضـریب حمایت اسمی محصول[1](NPC)، ضریب حمایت اسمی نهاده[2] (NPCI) و ضریب حمایت مؤثر[3](EPC).

ضریب حمایت اسمی محصول

این شاخص، نسبت در آمد براساس قیمت‌های داخلی (A) را بـه درآمـد بـر اسـاس قیمت سایه‌ای (E) انـدازه‌گیـری مـی‌کنـد. از طریـق ایـن ضـریب، مـی‌تـوان بـه تـأثیر سیاست‌های دولت بر قیمت محصولات پی‌بـرد. اگـر NPC بزرگتـر از یـک باشـد، آنگـاه نتیجه می‌گیریم که از سوی دولت یارانه غیرمستقیم به تولیدکننده تعلـق گرفتـه و اگـر کوچک‌تر از یک باشد، آنگاه مالیات غیرمستقیم بـه تولیـد کننـده تحمیـل شـده اسـت (گریوانی،۱۳۸۳)

$$NPC = \frac{A}{E} \qquad (۱)$$

ضریب حمایت اسمی نهاده

این شاخص نسبت هزینه نهاده‌های قابل مبادله برحسب قیمت بازار (B) را به هزینه این نهاده‌ها برحسب قیمت‌های سایه‌ای آنها (F) نشان مـی‌دهـد. اگـر NPCI بزرگتـر از واحد باشد یعنی استفاده کننده از نهاده‌ها، مالیات غیرمستقیم پرداخت می‌نمایـد و اگـر

1. Nominal Protection Coefficient Of Output (NPC)
2. Nominal Protection Ccoefficient Of Input (NPCI)
3. Effective Protection Coefficient(EPC)

کمتر از واحد باشد یعنی تولید کننده یارانه دریافت نموده و اگر برابر واحد باشد هیچ حمایتی از نهاده صورت نگرفته است (گریوانی، ۱۳۸۳)

$$NPCI = \frac{B}{F} \quad (۲)$$

ضریب حمایت مؤثر

ضریب حمایت مؤثر عبارتست از نسبت ارزش افزوده حاصل از تولید به قیمت‌های بازار (A-B) به ارزش افزوده محصول برحسب قیمت‌های سایه‌ای(E-F). (موذنی،۱۳۸۷)

$$EPC = \frac{A-B}{E-F} \quad (۳)$$

در روابط فوق جهت محاسبه قیمت محصول براساس بازار، قیمت فروش محصول در بازار داخل مبنای محاسبه قرارگرفته است. همچنین برای محاسبه قیمت‌های سایه‌ای از قیمت‌های فوب[1](FOB) نفت‌خام و فرآورده‌های آن در خلیج فارس استفاده شده و سپس این قیمت‌ها در نرخ ارز سایه‌ای ضرب گردیده تا ارزش ریالی آن به‌دست آید.

نرخ ارز سایه‌ای

تاکنون روش‌های مختلفی برای محاسبه نرخ ارز سایه‌ای ارائه شده است. مناسبترین روش برای برآورد نرخ ارز سایه‌ای از نظر مفهومی، بهینه‌یابی مدل برنامه‌ریزی می‌باشد. اما این روش با محدودیت‌هایی چون نبود داده‌ها و اطلاعات لازم رو برو می‌باشد.

وجود نرخ‌های ارز چند گانه و تخصیص آن به قیمت‌های مختلف جهت واردات و صادرات کالا باعث شده تا تشخیص نرخ ارز تعادلی در کشور با ابهامات فراوانی مواجه شود (مؤذن،۱۳۸۷). همچنین برای محاسبه قیمت‌های سایه‌ای نمی‌توان از نرخ ارز رسمی استفاده نمود زیرا این نرخ با استفاده از اهرم‌های دولت کنترل می‌شود و باعث انحراف در نتایج خواهد شد. در مطالعاتی که توسط سازمان خواروبار جهانی(FAO) برای محاسبه مزیت نسبی در کشورهای مصر و قزاقستان صورت گرفته، برای محاسبه نرخ سایه‌ای ارز از روشی استفاده شد که در آن بر اساس حجم صادرات و واردات کشور و همچنین تعرفه‌های وارداتی و صادراتی، نرخ ارز سایه‌ای محاسبه می‌شود (جولایی، یوسف زاده فرد جهرمی و شیرانی بید آبادی،۱۳۹۲: ۲۰۴). در تحقیق حاضر نیز از همین روش برای تعیین نرخ ارز سایه‌ای استفاده گردیده که رابطه آن به شرح زیر است:

$$CF = \frac{(M+X)}{M*(1+TM)+X*(1-TX)} \quad (۴)$$

1. Free On Board (F.O.B)

که در آن:

CF : ضریب تبدیل، M: ارزش واردات کشور به قیمت سیف، X: ارزش صادرات کشور به قیمت فوب، TM : ارزش مالیات بر واردات و TX: ارزش مالیات بر صادرات می‌باشد. پس از محاسبه نرخ تبدیل (CF)، نرخ ارز سایه‌ای از رابطه زیر قابل محاسبه می‌باشد:

$$SER= OER / CF \quad (۵)$$

که در آن SER: نرخ ارز سایه‌ای، OER: نرخ ارز اسمی و CF: ضریب تبدیل محاسبه شده از رابطه (۴) می‌باشد.

در این پژوهش برای محاسبه نرخ ارز سایه‌ای، ارزش کل واردات کشور به قیمت سیف معادل ۵۲۱.۲۷۱.۷۳۶.۶۷۰ ریال، ارزش کل صادرات کشور به قیمت فوب برابر ۸۳۳.۱۴۸.۲۴۴.۶۲۶.۳۲۱ ریال، ارزش مالیات بر واردات ۷.۶۴۰.۲۹۰.۰۰۰.۰۰۰ ریال و نرخ ارز اسمی ۲۶.۰۵۹ ریال از آمار بانک مرکزی و گمرک جمهوری اسلامی ایران تهیه و در روابط ۴ و ۵ قرار گرفته و نرخ ارز سایه‌ای به میزان ۲۷.۵۲۹ ریال محاسبه گردید.

شایان ذکر است با توجه به عدم اعلام میزان ارزش مالیات بر صادرات از سوی نهادهای مرجع اقتصادی و بازرگانی کشور به دلیل عدم پرداخت جوایز صادراتی در سال مورد تحقیق، میزان آن در رابطه فوق صفر لحاظ گردید.

سایر آمار و اطلاعات مورد نیاز جهت محاسبه شاخص‌های ضریب حمایتی از اسناد مالی و حسابداری و نیز پایگاه‌های اطلاع رسانی نظیر پایگاه اطلاع رسانی شرکت پالایش نفت اصفهان گردآوری شده است.

۵- اندازه‌گیری و محاسبه شاخص‌ها

برای بررسی میزان و نوع تأثیر سیاست‌های حمایتی بر شرکت پالایش نفت اصفهان، سه محصول عمده و استراتژیک بنزین، نفت سفید و نفت گاز انتخاب و شاخص‌های ضریب حمایتی شامل ضریب حمایت اسمی محصول، ضریب حمایت اسمی نهاده و ضریب حمایت مؤثر برای هر یک از این تولیدات بر اساس آمار و صورتحساب‌های مالی مصوب سال ۱۳۹۱ محاسبه و تحلیل گردیده‌اند.

شاخص‌های ضریب حمایت اسمی محصولات منتخب

جهت محاسبه این شاخص، به درآمد حاصل از فروش محصول بر اساس قیمت‌های بازار (A) و درآمد حاصل از فروش محصول براساس قیمت‌های سایه‌ای (E) نیاز است که خلاصه این درآمدها در جدول (۳) آمده است.

جدول ۳- درآمد فروش محصولات منتخب شرکت پالاش نفت اصفهان در سال۱۳۹۱

نوع محصول	درآمد براساس قیمت بازار به میلیون ریال (A)	درآمد براساس قیمت سایه‌ای به میلیون ریال (E)	ضریب حمایت اسمی محصول (NPC)
بنزین	۳۲.۴۵۷.۷۹۴	۱۳۳.۵۲۸.۰۳۳	۰.۲۵
نفت سفید	۱۴.۸۵۵.۵۶۳	۲۷.۳۱۲.۸۵۹	۰.۵۶
نفت گاز	۶۹.۹۷۸.۰۱۹	۶۸۳.۸۹۴.۰۸۰	۰.۱۰۵

منبع: محاسبات تحقیق

براساس رابطه (۱)، شاخص ضریب حمایت اسمی محصول محصولات منتخب شرکت پالایش نفت اصفهان به شرح زیر است.

NPC بنزین = ۳۲.۴۵۷.۷۹۴ ÷۱۳۳.۵۲۸.۰۳۳=۰/۲۵

NPC نفت سفید =۱۴.۸۵۵.۵۶۳ ÷ ۲۷.۳۱۲.۸۵۹=۰/۵۶

NPCنفت گاز = ۶۶۸.۰۴۰.۶۷۵ ÷ ۶۸۳.۸۹۴.۰۸۰ = ۰/۱۰۵

نتایج محاسبات فوق نشان می‌دهد که تمامی شاخص‌های محاسبه شده کمتر از یک می‌باشند.

شاخص‌های ضریب حمایت اسمی نهاده تولیدات منتخب

نهاده اصلی مورد استفاده در شرکت پالایش نفت اصفهان، نفت‌خام می‌باشد به‌گونه‌ای که ۹۷/۸۴ درصد حجم نهاده‌های مصرفی شرکت را نفت‌خام تشکیل می‌دهد و هزینه این حجم نهاده معادل ۹۶/۷۸ درصد کل هزینه نهاده‌های شرکت می‌باشد. از طرف دیگر با توجه به اینکه تولید فرآورده‌های نفتی از طریق پالایش نفت‌خام در برج تقطیر صورت می‌گیرد، لذا امکان تفکیک سهم و وزن نهاده‌ها در تولید هر واحد از محصول و فرآورده میسر نمی‌باشد و در شرکت پالایش نفت اصفهان نیز اطلاعاتی در

این زمینه وجود ندارد، ولی برای محاسبه این شاخص براساس میزان کل نفت‌خام مصرفی و میزان فرآورده و محصول تولیدی با استفاده از تناسب، سهم نفت‌خام مصرفی جهت تولید هر محصول برآورد گردیده است. هزینه نفت‌خام مصرفی براساس قیمت بازار برمبنای صورت‌های مالی شرکت محاسبه گردیده و هزینه نفت‌خام براساس قیمت سایه‌ای نیز با توجه قانون بودجه سال ۱۳۹۱ که قیمت نفت‌خام تحویلی به شرکت‌های پالایشی را ۹۵ درصد قیمت فوب خلیج فارس تعیین نموده، محاسبه گردیده است.

جدول ۴- میزان نفت‌خام مصرفی جهت تولید محصولات مورد مطالعه

نوع محصول	میزان تولید به لیتر	سهم نفت‌خام مصرفی به لیتر
بنزین	۳۳۴۲۸۳۲۴۱۷	۴,۸۸۸,۹۹۲,۰۱۰
نفت سفید	۱۲۷۴۷۶۳۷۳۳/۷	۱,۹۱۳,۰۸۳,۸۳۰
نفت گاز	۲۰۳۰۵۹۶۹۳۴	۲,۹۷۵,۹۰۸,۱۸۰

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۵- هزینه نفت‌خام مصرفی بر اساس قیمت‌های بازار وسایه‌ای

نوع محصول	هزینه براساس قیمت بازار به میلیون ریال	هزینه براساس قیمت سایه‌ای به میلیون ریال
بنزین	۴۰.۶۸۶.۲۸۹	۴۲.۸۰۱.۹۷۶
نفت سفید	۱۵.۹۲۰.۷۲۲	۱۶.۷۴۸.۵۹۹
نفت گاز	۲۴.۷۶۵.۵۶۷	۲۶.۰۵۳.۳۷۷

منبع: یافته‌های تحقیق

اکنون شاخص ضریب حمایت اسمی نهاده براساس فرمول شماره ۲ به شرح زیر محاسبه می‌گردد.

NPCI بنزین = ۴۰۶۸۶۲۸۹ ÷۴۲۸۰۱۹۷۶=۰/۹۵

NPCI نفت سفید =۱۵۹۲۰۷۲۲ ÷۱۶۷۴۸۵۹۹ = ۰/۹۵

NPCI نفت گاز = ۲۴۷۶۵۵۶۷ ÷۲۶۰۵۳۳۷ =۰/۹۵

نتایج فوق نشان می‌دهد که با توجه به این که شاخص‌های محاسبه شده کمتر از یک می‌باشند، از نهاده‌های مورد استفاده در شرکت پالایش نفت اصفهان حمایت صورت گرفته است.

شاخص‌های ضریب حمایت مؤثرمحصولات منتخب

این شاخص با استفاده از رابطه شماره ۳ و اطلاعات فوق محاسبه می‌گردد.

$$EPC_{\text{بنزین}} = \frac{\text{۳۲.۴۵۷.۷۹۴ میلیون ریال} - \text{۴۰.۶۸۶.۲۸۹}}{\text{۱۳۳.۵۲۸.۰۳۳میلیون ریال} - \text{۴۲.۸۰۱.۹۷۶}} = \frac{-\text{۸.۲۲۸.۴۹۵}}{\text{۹۰.۷۲۶.۰۵۷}} \cong ۰$$

$$EPC_{\text{نفت سفید}} = \frac{\text{۱۴.۸۵۵.۵۶۳میلیون ریال} - \text{۱۵.۹۲۰.۷۲۲}}{\text{۲۷.۳۱۲.۸۵۹ میلیون ریال} - \text{۱۶.۷۴۸.۵۹۹}} = \frac{-\text{۱.۰۶۵.۱۵۹}}{\text{۱۰.۵۴۶.۲۶۰}} = -۰.۱۰$$

$$EPC_{\text{نفت گاز}} = \frac{\text{۶۹.۹۷۳.۰۱۹ میلیون ریال} - \text{۲۴.۷۶۵.۵۶۷}}{\text{۶۸۳.۸۹۴.۰۸۰ میلیون ریال} - \text{۲۶.۰۵۳.۳۷۷}} = \frac{\text{۴۵.۲۱۲.۴۵۲}}{\text{۶۵۷.۸۴۰.۷۰۳}} = ۰.۰۷$$

۶-تجزیه و تحلیل داده‌ها

بر اساس محاسبه‌های صورت گرفته در این تحقیق که جمع‌بندی آن در جدول شماره ۶ ارائه شده است، شاخص ضریب حمایت اسمی سه محصول و فرآورده مورد مطالعه شامل بنزین، نفت سفید و نفت گاز، همگی کمتر از واحد می‌باشند که به معنای تحمیل هزینه پنهان و به عبارتی مالیات غیرمستقیم می‌باشد که بیشترین فشار بر نفت گاز و در مراتب بعدی بر بنزین و نفت سفید وارد گردیده است.

در حالی که با توجه به نتایج موجود، میزان شاخص ضریب حمایت اسمی نهاده هر سه محصول و فرآورده مورد مطالعه، به میزان ۰/۹۵ و کمتر از واحد می‌باشد که به معنای حمایت و اختصاص یارانه به آن‌ها می‌باشد.

نتایج حاصل از محاسبه شاخص ضریب حمایت مؤثر محصولات مورد تحقیق نیز نشان می‌دهد که میزان این شاخص برای هر سه محصول کمتر از ۱ می‌باشد که مبین عدم حمایت و تحمیل هزینه های غیرمستقیم بر شرکت پالایش نفت اصفهان و اعمال محدودیت برآن می‌باشد.

جدول ۶- جمع بندی نتایج اندازه‌گیری شاخص‌های ضریب حمایتی

محصول	NPC	NPCI	EPC
بنزین	۰/۲۵	۰/۹۵	۰
نفت سفید	۰/۶۵	۰/۹۵	-۰/۱
نفت گاز	۰/۱۰۵	۰/۹۵	-۰/۰۷

منبع: یافته‌های تحقیق

۷- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

با توجه به اهمیت صنعت نفت و به‌صورت موردی شرکت پالایش نفت اصفهان در اقتصاد ایران و ضرورت حفظ توان رقابتی آن، میزان و نحوه اثر سیاست‌های اقتصادی دولت بر این شرکت از طریق اندازه‌گیری و تحلیل شاخص‌های ضریب حمایتی شامل شاخص ضریب حمایت اسمی محصول، شاخص حمایت اسمی نهاده و شاخص ضریب حمایت مؤثر، جهت سه محصول مهم و استراتژیک بنزین، نفت سفید و نفت گاز براساس صورت‌های مالی مصوب سال ۱۳۹۱ شرکت مورد بررسی قرار گرفت. باتوجه به نتایج حاصله (جدول ۶)، مقدار ضریب حمایت اسمی سه محصول تولیدی شرکت پالایش نفت اصفهان در سال ۱۳۹۱ کمتر از یک است که به معنی تحمیل مالیات غیرمستقیم براین محصولات و عدم حمایت از آنها می‌باشد. مقدار ضریب حمایت اسمی نهاده این محصولات همگی کمتر از یک بوده که به معنی حمایت و اختصاص یارانه به این نهاده‌ها می‌باشد. مقدار ضریب حمایت مؤثر هر سه محصول نیز کمتر از یک بوده که نشانه عدم حمایت از فرآیند تولید این محصولات و تحمیل مالیات غیرمستقیم بر تولید آنها می‌باشد. کمترین میزان ضریب حمایت مؤثر مربوط به نفت سفید است که بیان کننده بیشترین تحمیل مالیات غیر مستقیم بر تولید این محصول می‌باشد.

در مجموع براساس نتایج فوق علیرغم پرداخت یارانه به نهاده‌های مصرفی در تولید فرآورده‌های منتخب شرکت پالایش نفت اصفهان که میزان ضریب حمایت اسمی نهاده‌ها را به میزان ۰/۹۵نشان می‌دهد، به‌دلیل اعمال سیاست‌های اقتصادی مختلف از جمله عدم صدور مجوز صادرات، محدودیت قیمت فروش و سایر موارد، ضریب حمایت اسمی محصول و نهایتا ضریب حمایت مؤثر کمتر از یک گردیده که نشانه عدم حمایت

از تولید محصولات منتخب شرکت پالایش نفت اصفهان و به عبارتی تحمیل مالیات غیر مستقیم بر تولید این محصولات می‌باشد.

به‌منظور بهبود میزان این شاخص‌ها و نزدیک شدن آنها به مقدار واحد که مبین تقویت توان رقابتی شرکت‌های پالایش نفت ناشی از کم رنگ شدن سیاست‌های حمایتی و در نتیجه عدم وابستگی این شرکت به دولت از یک طرف و از طرف دیگر عدم تحمیل ضرر و زیان به آن‌ها به دلیل اخذ مالیات غیرمستقیم از تولیدات آن می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد قیمت نفت‌خام تحویلی به شرکت‌های پالایش نفت کاهش یافته و یا مجوز صادرات محصولات این شرکت ها صادر گردد. همچنین افزایش تدریجی قیمت‌های فروش تولیدات و نزدیک شدن آنها به قیمت‌های فوب، باعث افزایش و بهبود مقدار شاخص ضریب حمایت مؤثر در شرکت پالایش نفت اصفهان خواهد شد.

فهرست منابع

جماعتی گشتی، مهیار و کاظم نژاد، مهدی (۱۳۹۳)، بررسی اثرات سیاست‌های حمایتی بر عرضه داخلی برنج در ایران، اولین کنفرانس ملی کشاورزی و توسعه، تهران، موسسه اطلاع رسانی نارکیش. http://www.civilica.com/Paper-AGRIDEV01-AGRIDEV01_036.html

جولایی، رامتین، یوسف زاده فرد جهرمی، حمیدرضا و شیرانی بید آبادی، فرهاد (۱۳۹۲)، بررسی توان رقابتی و حمایتی تولید پنبه و برنج در استان گلستان، مجله پژوهش‌های تولید گیاهی، جلد بیستم، شماره دوم.

خالدی کوهسار؛ طوسی، ماندانا (۱۳۹۱)، بررسی شاخص‌های حمایتی در فرآیند تولید دانه‌های روغنی در استان کرمانشاه، تحقیقات اقتصاد کشاورزی، جلد ۴، شماره ۳.

سینی، سید صفدر و شاه نباتی، نرگس (۱۳۹۴)، بررسی آثار توزیعی سیاست‌های حمایتی دولت از تولید کنندگان گندم در استان‌های ایران، اقتصاد کشاورزی، جلد ۹، شماره۱، صص۱۸-۱.

شرکت پالایش نفت اصفهان (۱۳۹۲)، صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی سال مالی ۱۳۹۱.

زمانیان، غلامرضا و عبدی، زهرا (۱۳۹۴)، برآورد میزان حمایت از صنعت فولاد کشور، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۷۷، صص ۵۸-۳۱.

عبدلی قاضی جهانی، اکبر (۱۳۸۱)، بررسی سیاست‌های حمایتی با تأکید برنرخ حمایت مؤثر، مطالعه موردی تعیین نرخ حمایت شرکت موتوژن. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران.

کوردون، وارنرماکس (۱۳۷۱)، تئوری حمایت، مترجم: احمد شاه رکنی، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.

گریوانی، ولی (۱۳۸۳)، ارزیابی اثرات آزاد سازی تجاری در شرکت فولاد مبارکه با استفاده از ماتریس سیاست. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران شماره ۲۶، ص ۵۵ تا ۷۹.

مؤذن، سمیه (۱۳۸۷)، بررسی توان رقابت پذیری صنعت پتروشیمی ایران در آستانه پیوستن به سازمان تجارت جهانی، مطالعه موردی مجتمع پتروشیمی اراک . پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته علوم اقتصادی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان) .

نارویی، محبوبه و مهرابی بشرآبادی، حسین (۱۳۹۴)، بررسی تأثیر سیاست‌های حمایتی دولت بر بهره‌وری بخش کشاورزی در ایران (رهیافت داده‌های تابلویی)، فصلنامه مجلس و راهبرد، سال بیست ودوم، شماره هشتادوسه، صص ۱۲۲-۱۰۱.

نصراللهی، خدیجه، قندهاری، مهسا و بویرحسنی، امید (۱۳۹۰)، ارزیابی بنگاه‌های اقتصادی کشور با رویکرد عضویت درسازمان تجارت جهانی با تعیین مزیت نسبی، مزیت رقابتی و تحلیل ضرایب حمایتی - مطالعه موردی لوله‌سازی اهواز. فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره۶۰، ص۱ تا ۳۳.

واعظی، لیلا و یزدانی، سعید (۱۳۸۷)، بررسی سیاست‌های حمایتی دولت از تولید و مصرف گندم در ایران، اقتصاد کشاورزی، دوره ۲، شماره ۲، صص ۶۷-۵۱.

همتی، عبدالناصر و عبدلی قاضی جهانی، اکبر (۱۳۸۲)، برآورد نرخ حمایت مؤثر محصولات تولیدی شرکت موتوژن. فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۲۸، ص ۱۱۹ تا ۱۴۰.

پایگاه اطلاع رسانی وزارت نفت . www.mop.ir .

پایگاه اطلاع رسانی شرکت پالایش نفت اصفهان . www.eorc.ir

پایگاه اطلاع رسانی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. www.cbi.ir

پایگاه اطلاع رسانی گمرک جمهوری اسلامی ایران. www.irica.gov.ir

Ali, G. and N. P. Khan. (2012), Government intervention in Pakistan's sugarcane sector policy analysis matrix (PAM) approach. Sarhad J. Agric. 28(1): 103-97.

Fang, cheng & Beghin, John c.(2000).Food Self-Sufficiency, comparative Advantage, and Agricultural trade: A policy Analysis matrix for Chinese Agriculture. Center for Agricultural and Rural Developments and Department of Economics,working paper 99,WP 223

Kanaka, S. and Chinnadurai, M.(2015), A Study of export competitiveness of groundnut in India, Global Journal of Advanced Research, vol.2, Issue-2 PP. 512-520.

Mohanty, Samarendu , Fang, Cheng & chaudhary, Jagadanand (2002).Assessing the competitiveness of indian cotton production: k policy Analysis mat rim Approach, Center for Agricultural and Rural Development and Development of Economics,working paper 02-wp 301

Marks v.,(2011), "Lao economi policies and effective rates of protection", Journal of Asian Economics, pp. 115-127.

Zhang Xingping, Xie Jian and Liang Yanni.(2014), Policy Incentives for the Adoption of Electric Vehicles across Countries, *Sustainability* 2014, *6*, 8056-8078; doi:10.3390/su6118056.

Study of Oil Refining Company Competitiveness through Measure of Products Support Indices - The case Study of Isfahan Refinery

Naser Chavoshi
Ph.D Student of Futures Studies, Strategic Management Faculty, Supreme National Defence University, chawoshi54@gmail.com

Saeed Daee Karimzadeh[1]
Associate Professor of Economics, Islamic Azad University of Isfahan, Iran, saeedkarimzade@yahoo.com
Received: 2016/12/07 Accepted: 2017/05/06

Abstract

Iran has gained an opportunity for active presence on the global economic scene, with the recent lessening of sanctions following the Iran nuclear deal. To take advantage of market opportunities Iran needs to strengthen the competitive position of its industries. Appropriate supportive economic policies has to be bsaed on a sound understanding of the competitiveness of key industries. In this connection the oil industry is particularly important given its central role in the Iranian economy. In the study, we use a descriptive analytical approach to study the competitiveness of Isfahan refinery using the company's latest financial statements for 2011-2012 to calculate the values of protection factors received by the company including nominal protection of products and inputs and effective protection rates of the three selected products of petrol, kerosene and gasoline. The results indicate that despite subsidized pricesn for inputs, restrictive economic policies means that the products do not receive any effective protection due to the burden of indirect taxes imposed on the company which cause the company to turn into a loss making enterprise. The continuation of current policies will seriously undermine the competitiveness of the oil industry in the post sanctinos era.

JEL Classification: F40, Z14

Keywords: Protection factor, nominal protection factor of inputs, nominal protection factor of products, effective protection factor, Isfahan refinery

---

1. Corresponding Author